

ÚVOD

Čínská *Kniha o Tau a Síle* představuje jednu z hlavních knih světa. Její základ byl položen snad ještě v dobách Konfuciových – před pětadvaceti stoletími, ale písemně byla v kanonické verzi zaznamenána teprve před osmnácti stoletími. Během své dvoutisícileté existence ovlivnila mnoho desítek milionů lidí, impregnovala celou čínskou povahu a vtiskla se do malířství. Milují ji básníci a umělci. Ale také téměř všichni čínští vynálezci, naučení úctě k pozorování přírody, byli taoisté. Vděčíme jim za vynálezy jako je kompas, papír a střelný prach, které proměnily i samotnou Evropu. Autorství *Knihy o Tau a Síle* je připisováno legendárnímu Starému Mistrovi – Lao-c', ale podle posledních archeologických objevů se zdá, že hlavní autoři mohli být dva a sbírka byla následně ještě doplněna jejich žáky.

První autor, kterému bychom měli říkat Lao-c', byl skrytý učenec a filozof a jeho odkaz je zachycen v první části knihy pojednávající o povaze Taa. Druhý autor je o něco mladší a nejspíš by mohl být rádcem některého čínského velmože. Jeho odkazem je druhá část knihy, která se týká zejména vládnutí. A pak tu je ještě – podobně jako u trojdielné knihy Mistra Čuanga – sbírka výroků a aforismů, která obě knihy doplnila na magický počet jednaosmdesáti kapitol.

Kniha začala svou pouť jako politický traktát. Možná měla být „naučením“ věnovaným panovníkovi či korunnímu princí, ale záhy se proměnila ve filozofického průvodce praktickým životem obyčejného člověka a později i v náboženský text. Symbolický jazyk originálu umožňuje různá čtení, podle toho, zda se soustředujeme na politický, filozofický nebo náboženský význam, či zda se prostě necháme okouzlit krásou textu. Současný Číňan textu rozumí stejně málo jako my.

Kniha, v níž Evropan obvykle zdůrazňuje její duchovní význam, je ve skutečnosti neúprosná a nepodplatitelná. Mnoha lidem změnila a prohloubila život, ale mnohým také byla zkáza. Je nejenom filozofickým textem, ale dodnes zůstává příručkou strategie a politologie. Jedním z velkých taoistů byl i Mao Ce-tung. Sleduje vlastní povahu, vybral si z ní verše o tom, že intelektuálové se nemají míchat do vládnutí, a že opravdový vládce není humánní a zachází s lidmi jako se slaměným psem. Zřejmě z ní převzal i model venkovských komun založených na snu o malém prostém státě, ve kterém lidé nepoužívají vynálezy (kapitola 80).

Tento překlad se liší od ostatních českých překladů tím, že se vrací ke „starému“ Tau. Vychází z komentáře sepsaného Wang Pim na počátku třetího století a přihlíží k nově nalezeným hedvábným svitkům z hrobky Ma-wang-tuej, které byly uloženy v roce 168 před Kristem. Hrobka byla objevena teprve roku 1973 a spolehlivý překlad se objevil až počátkem devadesátých let dvacátého století. Jenže to ještě není všechno. Čínští archeologové odkryli v roce 1993 v hrobce Kuotien tři svazky našťípaných bambusových destiček, které

pocházejí z doby 300–350 let před Kristem, tedy jen 150 let po legendárním sepsání knihy Starým Mistrem. Hrobka Kuotien obsahuje desítky později spálených či ztracených knih, které jsme donedávna znali jenom jmény. Jsou mezi nimi nejstarší astronomické spisy, soubor cvičení prodlužujících život a také tři svazky různého stáří psané různým písmem, které tvoří základ *Tao te ťing*. Jejich čínský přepis se objevil v roce 1998 a anglický překlad teprve zcela nedávno. Tyto nečekané nálezy změnily způsob, jakým se na text dnes díváme.

Dnešní *Tao te ťing* je prostší a má více autorů. V knize jasně rozeznáváme polemický tón s konfuciány i politický a sociální náboj. Podle vyobrazení v hrobce dokonce víme, jak Tao tehdy zvané „Velké jedno“ mytické doby vypadalo – jako drak s červenou tváří, křídly a parohy, který měl místo úst jakýsi zobák, rudohlavý kříženec draka a ptáka. Z této potvory vytvořil Starý Mistr tajemství, které nemůže vysvětlit žádný komentář a tím méně tato předmluva. O původním textu Taa toho víme o mnoho víc, o Tau samém stejně málo jako vždycky.

Tento překlad – byť bere zřetel na nové/staré nálezy – vychází jako všechny dřívější české překlady z pozdějšího kanonického znění. To je ostatně starším textům velmi blízké, i když se v řadě jednotlivých veršů odlišuje. Bojím se, abych do tohoto textu nevnášel příliš mnoho sebe, a tak překlad důsledně přeměřuji Wang Piho komentářem z počátku 3. století naší éry. Význam tohoto komentáře je ten, že rozvádí originál a tím z mnoha možností interpretace vybírá jedno znění. Ono znění je (doufám i v tomto překladu) staré, čínské a syrové. Ve srovnání s texty z obou hrobek je však Wang Pi až příliš učesaný a státoprávný a netepe v něm tolik temné krve Tajemné Matky.

Třemi kořeny tohoto překladu jsou textová věrnost, tajemná básnivost a jasná výchozí pozice daná komentářem Wang Piho. Komentář byl sepsán v neklidném období pohlcujících se říší a proměňujících se pohledů na svět, tedy v době, která se v něčem podobá současnosti, možná dokonce každé současnosti. Wang Piho pohledem tak probleskuje ještě jeden motiv – strategie přežívání v okamžiku, kdy dějiny završují jeden svět a nový ještě nepovstal. Je to divná, hrozná, krásná kniha o počátku světa a cestě člověka. Kdo jí propadl, vrací se k ní celý život. A někteří dokonce i po smrti, jinak by se s ní nenechávali přece pohřbít, to dá rozum, ne snad?

Václav Cílek, jeskynní kaple sv. Eliáše ve Vojanových sadech, září 2004

Poznámka k novému vydání: Osm let snad každý druhý rok vychází pro nové čtenáře dotisk původního vydání, ale mezitím zaniká edice *Mocca*. Rozhodli jsme se proto vydat stejnou, jen nepatrně upravenou knihu v novém větším vydání a s novými ilustracemi Veroniky Bromové a se stále silněji cítěným přáním, aby texty tohoto typu pomohly porozumět a správně uchopit současnou proměnu světa.

Václav Cílek, Střížkov, leden 2013